

THE INTEGRATIVE AND REGULATORY FUNCTIONS OF THE ABRAHAMIC RELIGIONS

MILOSLAVA YANKOVA

ASSOCIATE PROFESSOR PHD
IN DEPARTMENT OF "SOCIAL WORK"
AT "KONSTANTIN PRESLAVSKY" - UNIVERSITY OF SHUMEN

BULGARIA
MILA60@MAIL.BG

ABSTRACT: IN THE NINETEENTH AND TWENTIETH CENTURY COMPARATIVE RELIGION STUDIES CLASSIFY RELIGIOUS VIEWS PHILOSOPHICALLY DEFINED CATEGORIES CALLED WORLD RELIGIONS. SOME MODERN SCHOLARS BELIEVE THAT NOT ALL RELIGIONS ARE SEPARATED FROM EACH OTHER BY MUTUALLY EXCLUSIVE PHILOSOPHIES. AMONG THEM STAND OUT BOTH IN ITS ORIGIN AND ITS IMPORTANCE FOR THE FUNCTIONING OF THE SO-CALLED GLOBAL SOCIETY. ABRAHAMIC RELIGIONS. THEY ARE MONOTHEISTIC AND PROFESS MORE THAN HALF OF THE PLANET'S INHABITANTS BELIEVERS PROPONENTS OF COMMUNITY THEY BELIEVE IN THEIR COMPOSITION ARE RELIGIONS JUDAISM, CHRISTIANITY, ISLAM AND BAHAI, WHICH ARE PRESENTED BACKGROUND INFORMATION IN THE ARTICLE. MAKE SOME IMPORTANT CONCLUSIONS ABOUT THEIR INTEGRATIVE AND REGULATORY FUNCTIONS. THE MAJOR ONES ARE: UNITING, HUMANISTIC, MORAL. THEY REPRESENT SPECIFIC EXTENDED FAMILIES. CREATING CODES OF CONDUCT (SUCH AS ETHICS OR LAW), ESTABLISHING A COMMUNITY OF SHARED PICTURE OF REALITY, THE ABRAHAMIC RELIGIONS GIVE PEOPLE THE OPPORTUNITY TO LIVE CONFIDENTLY.

KEY WORDS: RELIGION, RELIGION, ABRAHAMIC RELIGIONS, JUDAISM, CHRISTIANITY, ISLAM, BAHAI, ETHICS, MORALS, VALUES, INTEGRATIVE FUNCTION, REGULATORY FUNCTION

Религията (от лат. ез. *religio* — *свещено задължение, благоговение*) е форма на обществено съзнание, съвкупност и система от възгледи, нагласи и обичаи, основани на вярата в свръхестествени сили, както и съвкупност от моралните норми, практики, ценности, институции и ритуали, съпровождащи тази система. Въпросът за същността на религиозните системи е сложен и многопластов и е обект на множество дисциплини, сред които теология, социология, антропология и други области на хуманитарното знание. В процеса на развитието си повечето религии са преминали през множество етапи на развитие в рамките на отделни култури и дори в рамките на миросгледа на отделни личности.

Често думата *религия* е използвана преди всичко със значението на „организирана религия“ — организация от хора, подкрепящи практиките и изповядването на определен вид религия, често под формата на юридическа личност. Има множество определения за понятието религия и повечето от тях се стремят да избегнат както крайната конкретика от една страна, така и безполезните обобщения от друга. Някои прилагат формалистични, доктринални дефиниции, други се облягат на емпирически, емоционални, интуитивни, оценъчни и етични фактори.

През XIX и XX век *сравнителното религиознознание* класифицира религиозните възгледи във философски дефинирани категории, наричани *световни религии*. Някои съвременни учени смятат, че не всички религии са разделени една от друга от взаимно изключващи се философии. Те смятат, че няма особен смисъл да се приписва на

определени практики дадена философия и дори те да се определят като религиозни, вместо като културни, политически или обществени.

В контекста на изложеното може да се подчертае, че измежду световните религии изпъкват както по своя произход, така и по значението си за функционирането на световното общество т.нар. *Авраамически религии*.

Авраамическите религии са монотеистични и се изповядват от повече от половината от вярващите жители на планетата. Много последователи на тези религии, отричат групирането на религиите под името авраамически, поради традиционно и фундаментално различаващи се идеи относно Авраам и по-специално Бог. Привържениците на тезата за общността на Авраамическите религии смятат, че в техния състав се намират Юдаизъм, Християнство, Ислям и Бахайство.

За да се направи анализ на тяхната интегративна и регулаторна функция за обществото следва да се представят основните положения на техните идеи и начин на функциониране.

1. Юдаизъм

Юдаизмът извежда началото си от времето на *пророка Авраам* преди повече от 3000 години и се основава на еврейския канон на *Библията*, известен като *Танах*, доразвит в по-късни текстове като *Талмуд*. Бог разкрива своите закони и заповеди на *Моисей* в планината *Синай*. Той е най-старата монотеистична религия съществуваща и днес. Неговите текстове, традиции и ценности играят важна роля за по-късните авраамически религии - Християнство, Ислям и Бахайство. Чрез своите текстове юдаизмът е оказал влияние и върху светската етика и гражданското право на Западния свят.

Основните принципи на юдаизма през всички времена са критикувани от различни богослови и учени. Най-популярната им формулировка са *Тринадесетте принципа на вярата*, направени от *Моисей Маймонид*, учен и философ от XII век. Според него всеки евреин, който отхвърля дори един от тези 13 принципа, трябва да бъде смятан за отстъпник и еретик. Тези принципите като са пренебрегвани през първите столетия след смъртта му. На по-късен етап принципите са включени в юдаистичното богослужение, а това води до почти всеобщото им възприемане. Целият юдаизъм признава *библейския Завет между Бог и патриарха Авраам*. Приемането на божествения произход на този завет се смята за основна характеристика на юдаизма.

Основните юдейски празници са Шабат и Песах.

Шабат означава „*покой, прекратил дейност*“. Това е седмият, последен ден от еврейската седмица - събота. На него се отбелязва седмият ден от Сътворението, на който Бог си е починал след като е сътворил света за шест дни. По тази причина евреите на работят на този ден. Шабат започва в петък вечер и приключва в събота вечер. На този ден не трябва да се извършва никаква работа. Спазването на Шабат е едно от основните задължения на религиозните евреи.

Песах или *Пасха*. С него се чества освобождаването на древните евреи от робство в Египет. По време на празника евреите нямат право да ядат обикновен хляб - *хамец* и са длъжни да консумират само хляб приготвен без тестото да престоява и без мая - *маца*. *Седер Песах* - Празничната вечеря включва: ритуал от 15 стъпки заедно с молитви

Към 2007 г. юдейските религиозни общности в света са около 13 милиона души, от които около 40% живеят в Израел и 40% - в САЩ.

По данни на Националния статистически институт в началото на XX век юдейската религиозно общност в България е била съставена от над 33 000 души, а в началото на XXI век, те наброяват вече едва 653 души (Преброяване през 2001 г.). Това се дължи главно на изеслването на юдеите в създадената след Втората световна война държава Израел.

2. Християнство

Основава се на живота и учението на *Господ Иисус Христос* от 1 век, представени в Новия Завет. Негов основен елемент е почитането на Иисус като Син Божи и Месия. Почти всички християни вярват в **Светата Троица** - Бог е едно вечно същество, което съществува като три отделни, вечни, неразлъчни лица – *ипостаси: Бог Отец, Бог Син и Свети Дух* - *три личности на единствения Бог*. Това е доктрината за Божието триединство - и трите лица – ипостаси имат едно божествено естество. Отец е нероден, Сина е вечно роден от Отца, Духа е вечно изхождащ от Отца.

Християнството е монотеистична религия, изградена въз основата на живота и учението на Иисус. Християните вярват, че Иисус Христос е Месията и поради това го наричат Иисус Христос – от старо гръцки – *Спасител и Помазаник*. Последователите на християнската вяра се наричат *християни*. Титлата *Месия* идва от еврейската дума *машиа* - „помазания. Като Месия, Иисус е помазан да бъде управник и спасител на евреите и на цялото човечество. Той побеждава смъртта и възкръсва за живот при Възкресението. Според християнските писания, Иисус се ражда от Мария, която е девица. Зачатието става не чрез сексуален акт, а свръхестествено чрез силата на Светия Дух.

Според християнството, *спасението от „греха и смъртта“ е достъпно чрез вяра в Иисус като Спасител, поради неговата изкупителна жертва на кръста, където той „плаща“ за нашите грехове.*

Християнството възниква в римската провинция Юдея в средата на I век като секта в рамките на юдаизма.

При своето възникване християните са подложени на преследване от представителите на ортодоксалния юдаизъм, които отхвърлят ученията на апостолите, а някои от раннохристиянските водачи са убити. Преследванията продължават и през следващите десетилетия и са прекратени трайно едва с Медиоланския едикт на император Константин I от 313 година. С времето християнството привлича и по-образовани последователи, които от средата на 2 век започват да пишат теологични и апологетични текстове, защитаващи тяхната религия. Император Константин полага усилия за уеднаквяване на християнските учения.

През 1054 г. *Великата схизма довежда до най-голямото разделение на християнската църква – на Западна (Католическа) и Източна (Православна) част.*

Така възникват *основните направления на християнството – католицизъм и източно православие*

1. Католицизъм, чиято църква се оглавява от римския папа и обединява Западната църква и 22 източнокатолически църкви. Римо-католическата църква е най-голямото единично църковно тяло, което включва западната църква с латински обред и източните католически църкви — с над *1 милиард кръстени членове общо*. Специална

подгрупа са старокатолиците — католици, откъснали се от римския папа поради доктринални несъгласия. Включва църквите, признаващи *върховенството на римския папа - primus inter pares* (първи сред равни). Като повечето християнски църкви тя се обявява за продължител на първоначалната църква, основана от дванадесетте апостоли след смъртта и възкресението на Исус Христос. Св. апостол Петър е загива мъченически в Рим и е пръв папа, защото нему Исус казва "Ти си Петър/камък-гр./ и на този камък ще съградя Църквата си"), а епископите са наследници на първите апостоли.

След Реформацията от XVI век от Римокатолическата църква се отделя **Протестанството**.

Точният брой на протестантите не е сигурен, отчасти поради трудността с това, коя деноминация попада в тази категория, но изглежда невъзражаемо твърдението, че *протестантизмът е второто по големина направление по брой членове* (след римокатолицизма) в световен мащаб.

То стои по-далеч от православие. Свързано е с: непочитане на иконите; съкращаването на броя на тайнствата; идеята за спасение само чрез вяра; опростяване на богослужението; неприемане авторитета на древните църковни писатели.

2. Православие (ортодоксия - от гр. „правилен“). Това е едно от най-разпространените вероизповедания на планетата (3-то по брой хора), наброяващо приблизително 225 милиона члена. Нейните последователи смятат единствено Православното Християнство за права вяра и считат църквата си за Единната, Свята, Съборна и Апостолска църква, основана от Исус Христос и Неговите апостоли. Църквата се състои от няколко автокефални единици, различни по географски и национален белег, но единни в богословско отношение. Всички те признават първите седем Вселенски събора и споделят пълно общение, както и специфични доктрини и традиции. Православие е масово разпространено в Беларус, България, Гърция, Грузия, Етиопия, Молдова, Румъния, Русия, Сърбия и Украйна. Многочислени православни общности има в някои страни от Близкия изток, както и в Западна Европа, Северна Америка и Австралия, където последователи на православното учение са предимно потомци на имигранти от страните с традиционно православие.

Православната догматика се развива и формулира в рамките на борбата срещу *различни обявени за ереси учения*: Арианство, Несторианство, Монофизитство, Монотелитство, Иконоборство, Нехалкедонски църкви.

Християнството е най-голямата религия в света. Според различни източници нейните последователи варират от 1,5 милиарда до около 2,3 милиарда. То е преобладаваща религия в Двата Американски континента, Европа, Филипините, Океания и големи части от Африка. Нараства бързо в Азия — особено в Китай и Южна Корея. Също популярността му расте в Северна Африка.

В началото на XXI в. християните в България са над 6,5 млн. души (Преброяване на населението в България от 2010 г., НСИ).

3. Ислям

Основава се на учението на главния *ислямски пророк Мохамед от 7 век*. В исляма има множество поднаправления, най-значителните сред които са сунизма и шиизма. В буквален превод **ислям** означава *подчинение на Бог* от семитския трибуквен

корен „с-л-м“ и базирано на глагола *аслама* - приемам, подчинявам се. Той е монотеистична авраамическа религия, основана на:

- **Коран** (четиво, лекция, в по-широк см: декламиране) - Смятан от последователите за буквално слово на единствения Бог - *Аллах*. Отделните части на *Корана* са събрани по времето на първия халиф *Абу Бакр*. Проучванията показват, че *Коранът* не се е променил съществено от VII век насам. Според мюсюлманите *Коранът* е идеален само в оригиналната си форма, а преводите са несвършени, поради което те се разглеждат само като коментари на *Корана*, интерпретации на неговия смисъл. *Оригиналът на Корана на арабски език се нарича Мухаф.*
- **Сунна** - описания на учението и дейността на пророка *Мохамед*.

Последователите на исляма, наричани се **мюсюлмани**, смятат своята религия за завършена и универсална форма на първичната монотеистична религия, разкривана и по-рано в различни времена и места, включително пред пророците *Адам*, *Авраам* (*Ибрахим*), *Моисей* (*Муса*) и *Исус* (*Иса*). Вярващите трябва да демонстрират това, като се покланят на *Аллах*, следват заповедите му и избягват политеизма.

В българския език често, особено в исторически план, мюсюлманите се наричат мохамедани, като този термин се използва просто като синоним на мюсюлманин. Самите мюсюлмани намират обаче тази дума за неуместна, понякога дори за обидна, тъй като според тях учението на исляма не води началото си от *Мохамед* като създател на религията. *В исляма се приема, че божествената религия, дадена на първия човек - Адам, е именно мюсюлманската религия*, която в превод от арабски означава **мирната религия** и че това е било и учението, дадено на *Авраам*, *Моисей* и *Исус*. *Мохамед* е последният от тази родствена верига на многобройни Божии пратеници и се счита за на най-великия от пророците, възвестили Бога.

Основните направления в исляма са:

- **Сунити** (*Ахл ас суна - Последователите на Суна*) - най-многобройното вероизповедание, носител на неговата автентична (ортодоксална) традиция. Във външните форми за сунитите е характерно обрязването като знак за съпричастност към Божия закон. Според сунитите всеки човек може да познае пътя във вярата ако следва изискванията на *Суна* и примерът на *Мохамед*.
- **Шиити** (*Шийат Али - Другарите на Али*) също смятат себе си за потомци на автентичното предание, но възлизащо към зетя на пророка *Мохамед* - *Али*. За шиитите потомците на *Али* са носители на истинското предание и са по-достоверни от тълкуванията на сунитските теолози. Най-многобройни са шиитите в *ран*, *Ирак* и *Азербайджан*. Голяма шиитска общност населява и *Ливан*. *Шиитските общности в Турция и на Балканите са известни като алевии*. Последователите на *Али* смятат, че обикновеният мюсюлманин не може да разбере исляма и се нуждае от водач, който може да бъде само от рода на *Пророка*.

Други ислямски религиозни общности/секти са: *Суфи* или *суфити*, *Хариджити*, *Ибадизъм*, *Уахабизъм*

В традиционното ислямско богословие Бог стои извън възможностите на човешкото разбиране и хората не трябва да си го представят в конкретен образ, а да му се покланят като на напълно абстрактна сила. В *Корана* той е описван с различни епитети, като най-често срещани са **Ал-рахман** – милосърден и **Ал-рахиим** - всемилостив.

Основни ислямски вярвания:

- *Шериат (Правилен път)* - Това е съвкупността от предписания, стоящи в основата на религиозния, моралния и обществен живот на мюсюлманите. В повечето страни, където ислямът е доминираща религия, шериатът стои в една или друга степен в основата на държавното законодателство.
- *Джихад (Усилие)* - Задължение за всеки вярващ мюсюлманин. В ранните години на исляма се възприема буквално - като война срещу неверниците. Но още преди 9 век, т.е. преди религиозните войни, свързани с Кръстоносните походи, *Голямото медресе в Кайро препоръчва свещената война, да се разбира като война, която вярващият води вътре в себе си.* Джихадът, в буквалния смисъл „да се води война”, има строго определени граници и в тях със сигурност не влиза убиването на невинни жени и деца, което напротив е забранено от Корана. Според по-широкото схващане за джихад, свещената борба включва защитаване на честа, на имуществото, на родината, както и борбата с корупцията, подтисничеството и невежеството. *В същност Големия Джихад е борбата с вътрешното ти "аз", с душата, която често е в ръцете на шейтана - дявола и от голямо значение за човек е да не позволява дявола да го води.*

Ислямът се дължи на внушенията на АЛЛАХ предадени на Пророка Мохамед. Мохамед е роден е през 570 г. след Христа в в Мекка – днешна Саудитска Арабия. През 610 година след Христа започва предаването на откровения от Аллах към Мохамед чрез *меляикето – ангел (архангел) Джебраил – Гавраил.* Той поема Пророчеството на четиридесет годишна възраст.

В днешно време разпространението на исляма е преди всичко свързано с миграцията. Със своите около 1,57 милиарда вярващи или 23% от населението на Земята ислямът е втората по разпространение религия след християнството, а според някои оценки най-бързо разрастващата се.

Ислямът е преобладаващата религия в Близкия Изток и Северна Африка, както и в големи части от Азия и Субсахарска Африка. Значителни мюсюлмански общности има в Китай и Русия, както и на някои от Антилските острови. Около 13% от всички мюсюлмани живеят в Индонезия, най-голямата предимно мюсюлманска държава, 31% - в Индийския субконтинент, а други 20% – в арабските страни. Общности на мюсюлмански имигранти или хора, приели исляма, има в почти всички части на света.

В България мюсюлманите са около 580 хил. Души (Според Преброяване на населението от 2010 г., НСИ).

Ислямът сам по себе си е мирна религия и като такава не може да стои зад постъпките на някои свои радикални последователи, даже когато те се аргументират именно с нея.

4. Бахайство

Бахайството, наричано от последователите му *бахайска вяра*, а понякога и според бахаите погрешно - *бахизъм*, е религиозно учение, основано през XIX век в района на днешен Иран, от персиеца *Бахаулла - Славата Божия.* Изповядващите я се наричат *бахай*, като за тяхната численост има различни данни от 300 хил. до 800 хил. души. В някои научни статии броят им е даден за около 6 милиона души в над 200 страни по целия свят.

Бахайството изповядва съществуването на един Създател Бог и единството на цялото човечество. Отхвърля троичността на Бога според християнството. Човечеството получава знания посредством пратеници, назовавани *Проявления на Бога*. Бахаулла е най-скорошният, най-прогресивният, но не и последен от Божиите пратеници. Той се обявява за дългоочакван учител на всички народи и твърди, че е дошло времето Бог да даде Ново Откровение за *обединението на света, равенството на хората и изграждането на епоха на вечен мир и справедливост*.

Свещените за бахаите места се намират на **хълма Кармел** в град *Хайфа* и имението **Бахджи** близо до град Акка в *Израел*. Засега са изградени молитвени домове на Бахаите по един във всеки континент. В техните храмове се четат и пеят само молитви. В средата на XIX век новата религия учение започва бързо да се разпространява в Персия особено сред висшата класа от персийски произход. Управляващите съзират опасността и предприемат силови и жестоки мерки. След вдигнатия бунт през 1844 г. бахаите са обкръжени в крепост в планинския масив Елбрус и водачите им са избити с хитрост. И до днес бахайството е най-гонената религия в шиитския Иран. Потомците и последователите на Бахаулла разпространяват ученията на новата вяра, която през XX век става световна религия.

От 1963 г. делата на общността се ръководят от Световния дом на справедливостта - колективно управително тяло избирано на всеки 5 години от Националните съвети на бахаите по света. Известни бахаи са швейцарският учен Огюст Форел и румънската царица Мария, чийто дворец е в Балчик.

Според Годишния справочник на "Енциклопедия Британика" за 2003 г. бахаите по света през 2002 г. са били 7 406 000.

В България Бахайски общности се намират в София, Пловдив, Благоевград, Стара Загора. Няма достатъчно достоверна информация за броя на българите, изповядващи бахайство. Религията е официално регистрирана в България.

Кратката характеристика направена по-напред в статията на Авраамическите религии дава възможност да се направят някои изводи относно тяхната интегративна и регулаторна функции.

Могат да сеп направят следните по-важни изводи:

Авраамическите религии действат като мощно средство за социална интеграция, за сближаване на хората, тъй като споделените вярвания у техните последователи придават смисъл на съвместните им дейности. В социален план, тези религии се осъществяват като обществени институции, обединяващи хор и действат като един вид "посредник" между предмета на вярата и хора.

Тези религии осъществяват социално-интегрални функции, измежду които главните са:

- *Обединяваща* - унифициране на емоциите, мислите и поведението, поради което тя се явява мощно средство за социална регулация, съхранение на обичаи;
- *Хуманистична* - насърчава чувството на любов, доброта, толерантност, състрадание, милосърдие, съвест, дълг, справедливост и др.;
- *Морална* - помага да се увековечи големия историко-културен опит на човечеството; опазването на творчески идеи и опит, ценности, норми на живот, морални идеали, които са необходими и на съвременното общество. Религията участва пряко във формирането на единно съзнание на човешкия род.

Авраамическите религии обединяват големи групи от хора и осигуряват пътищата, по което всеки един от тях може да живее в живота си в истина и с цел. *Те са разширени семейства* - разширяват границите на семейството, създавайки едно семейство от всички хора на земята, както биха казали християните, или превръщайки ги в единна общност *умма*, както биха казали мюсюлманите.

Създавайки кодекси на поведение (като етиката или закона), установявайки споделяна от общността картина на реалността, Авраамическите религии дават на хората възможност да живеят уверено. Вярата е увереността, че онова, което се утвърждава от религията е надеждно. Увереността е укрепването на вярата чрез споделянето и с другите. Това означава, че хората могат да разпознават приятели от врагове и могат да разберат злонамерено ли подхожда някой към тях или не. Религиозните кодекси за разпознаване на очаквано поведение не само внасят ред в обществото, образувайки често йерархични структури. Те дават на всички негови членове, включително най-бедните и непривилегированите, възможността за религиозен успех.

REFERENCES

1. **Bozhkov, V., 2005: Божков, Б.,** Християнската цивилизация и католицизмът, изд. Петър Берон, София, 2005
2. **Karachiviev, V., 2005: Карачивиев, В.,** Религията: нейните корени, изд. Жарава, София, 2005
3. **Veber, M., 1992: Вебер, М.,** Социология на Господството и Социология на Религията. София, УИ "Кл. Охридски", 1992
4. **Eliade, M., 2009: Елиаде, М.,** История на религиозните идеи и вярвания, в 3 тома, 2009
5. **Byukai, M., 2009: Бюкай, М.,** Библията, Коранът и науката, Главно Мюфтийство на РБ, София, 2009
6. **Smart, N., 2000: Сمارт, Н.,** Религиите по света - от възникването им до съвременните секти, изд. Планета 3, София, 2000
7. **Adams, S., 2008: Адамс, С.,** Религиите по света, Софтпрес, София, 2008
8. **Taylor, T., 2005: Тейлър, Т.,** Разновидности на религиите до днес, изд. Критика и хуманизъм, София, 2005
9. **Bulbulia, J.,** Are There Any Religions? An Evolutionary Explanation. // Method & Theory in the Study of Religion, 2005
10. **Lash, N.,** The beginning and the end of religion, Cambridge University Press, 1996